

Op zoek naar mooie Drentse en Groninger woorden...

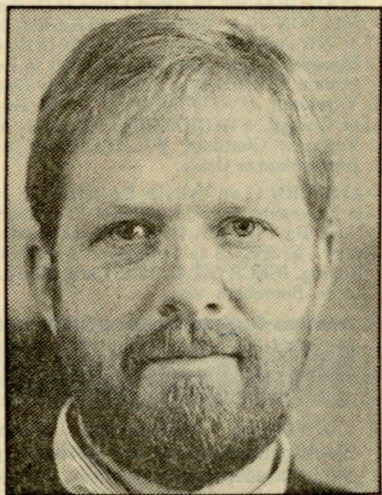
Wat hem betreft mag het zaterdag en zondag 'bakstainen gaiten'. Uit ervaring weet hij dat slecht weer goed is voor zijn zaak. Neem nou die zomer van 1985. Een overwegend natte tijd, waarin enkele honderden correspondenten in Groningen doende waren hun baas -de Groninger streektaalfunctionaris Siemon Reker- te voeden met woorden en begrippen uit hun dialecten. "In die regenachtige zomer had ik opvallend veel respons. Op een mooie dag ga je niet achter je bureau zitten," zegt Siemon Reker. "Het komende weekend mag het dus regenen. Het scheelt me gauw duizend woorden."

Waar zit Reker mee? En vooral: waarom mag Pelleboer uitgerekend dit weekend de kraan open zetten? Het heeft allemaal te maken met een evenement dat pas volgend jaar plaats heeft. Op 16 maart '91 wordt in Den Bosch de Nederlandse Dialectendag gehouden. Om de warme belangstelling voor de dialecten in het Nederlandse taalgebied -dus België inclusief- uit te dragen. Geen amateu-

**Van onze verslaggever
Rein van der Sleen**

ristische benadering. Neen, de wetenschap staat erachter. Dankzij wat duiten van de stichting Publieksvoorlichting voor Wetenschap en Techniek kan een aantal wetenschappelijke instituten in Nederland en België de Dialectendag organiseren. Dat zijn de universiteit van Gent, de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde, het Amsterdamse P.J. Meertens-Instituut, het Staring-Instituut in Doetinchem... het Nedersaksisch Instituut van de Groninger Universiteit. Daarmee is de rol van Reker verklaard.

Informatie

● SIEMON REKER

van. 'Gobbeln' is ook zo'n woord. Het is het bewegen van een vloeistof, maar ook het lopen met een klonterige gang. Hai gobbel... Ik heb er geen Nederlands

woord voor. Het is gewoon een prachtig woord, omdat je het niet kunt vertalen. Dat hadden we ook met het woord 'eelsk'. Hetgeen van Reker de betekenis 'aanstellerig' kreeg, maar ook iets heeft van 'zielig, miskend de aandacht trekken'...

Typisch

Wie het Drents Woordenboek van zoon en vader Henk Haderingh/Bart Veenstra (Schiendam, 1979) opslaat, komt ook van die woorden uit de Drentse dialecten tegen. Een 'gnastert', bijvoorbeeld, is een smeerlap. En de 'hilde' zou wel heel typisch Drents zijn. We hebben het over de zolder boven de vroegere koestal, waar gereedschap lag maar somtijds ook de boerenknecht woonde. Een 'kaore' klinkt zeer Drents, maar komt als 'koare' ook in het Gronings voor. In beide gevallen spreken we over een eenwielige krui-

wagen. 'Lodderein' of 'alderein' is eau de cologne, 'mennebeune' is het hooggelegen middenstuk van een karrepad en 'neitempeg' is iemand die gretig met vernieuwingen meegaat.

Als de Groninger een corduroy, dan wel Manchester broek draagt, heeft hij een boksem van kestuutsiekoo, konnerstuutsiekoo, streepkoo of triepkoo aan. Het zijn maar enkele varianten. Meer dan tachtig kreeg Siemon Reker er toen hij de Groningse benaming van de lisdodde vroeg. Hier volgen enkele: aindebek, bollepies, doeskoarde, doethoamel, douterkoeze, hoanebolt, ielte, kaddestaart, laampepoester, pompel, schelvisstaart, segaor, snieling, toelebolt en vluus. Reker wil ermee zeggen dat hij hevig is geïnteresseerd in alle mogelijke woorden -"ze mogen overal betrekking op hebben"-, het liefst gespreid over alle streken van

beide provincies. "Een top-tien kun je alleen maken als er echt reeksen woorden binnenkomen. De meestgenoemde woorden vormen de top-tien, maar laat men vooral niet denken dat de woorden die daar niet in komen, weggegooid zijn. Ik zal voor het boek een verhaal over de Groninger dialecten schrijven, en ik stel me voor daarin ook die woorden te gebruiken die misschien maar één keer worden genoemd. Als je ons taalgebied verdeelt in zeg maar tien dialectgebieden, kun je ook een goede vergelijking maken tussen veelgebruikte woorden. Bovendien zou je zo'n top-tien over een aantal jaren opnieuw kunnen maken. Dan kun je zien wat er met het woordgebruik gebeurt, en heb je een historische weergave van wat men nú en dán vindt. Daar kun je taalkundig wel wat mee. Op z'n minst een leuke vergelijking maken."

Informatie

Rond die 16e maart '91 verschijnt een boek met een hoop informatie over onze dialecten. En Siemon zal Reker niet zijn als hij daarvoor geen idee heeft aangedragen. Ons taalgebied is grofweg in tien stukken gesneden, en voor elk van die gebieden wil Reker in dat boek een top-tien van 'mooie' en 'typische' woorden. Hij heeft de organisatie daarvan voor Groningen en Drenthe op zich genomen. Groningers en Drenten zouden Reker zeer verplichten als ze de komende dagen -"waarom niet dit weekend?"- eens diep nadenken over die mooie en typische dialectwoorden. Een handvol, of meer, per kaartje op te sturen naar huize Reker; postbus 90, 9780 AB Bedum. De inzendtermijn sluit 1 februari, en dan hoopt Reker een paarduzend woorden uit zowel Groningen als Drenthe te bezitten.

Dat lijkt heel wat, maar is volgens de Groninger taalwetenschapper een peuleschil. "Als er nou in elk Drents en Gronings dorp een paar mensen zijn die..." Wat de circa 500 correspondenten in de provincie hem sinds midden '84 leverden voor zijn Groninger Zakwoordenboek -ruim 12.000 trefwoorden en varianten- en grammaticale studie der Groninger dialecten, is indrukwekkend. Toch is het op geen stukken na al het Gronings dat onder het volk leeft. "Er moeten nog duizenden woorden zijn die ik niet ken," zegt Reker. Hij leidt het af uit de omde-zoveel-jaren verschijnende nieuwe Dikke Van Dale. Piet Grijs, pseudoniem voor Hugo Brandt Corstius, heeft eens becijferd dat er per Van Dale-druk zo'n 5000 nieuwe woorden bij zijn gekomen.

Niet dat Siemon Reker nu Groninger en Drentse woorden verlangt die net zijn uitgevonden. Ter illustratie heeft hij er wel een paar. Wat te denken van 'proatlien' voor telefoon en 'spaigelploetje' voor CD? Wat Reker zoekt zijn woorden waarvan u wilt dat ze niet verloren gaan. "Als ik met een Hollander praat en je vraagt me: geef me eens drie woorden die je niet wilt missen. Die woorden. Die zet je dus op een kaartje, een kleine moeite, nietwaar? Woorden met een emotionele waarde, woorden waar we wat mee hebben, die we bijvoorbeeld altijd binnen de familie gebruiken."

Siemon Reker: "In het Nederlands is 'gezellig' zo'n woord. Dat kun je met het Engelse cosy of het Duitse gemütlich niet uitdrukken. Daar heb je maar één woord voor: gezellig... In het Gronings is 'bragel' een mooi woord voor me. Dat is natte klei. Daar mocht ik vroeger van m'n moeder nooit in spelen, want daar werd je vies